

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
The Journal of Social Sciences Institute
Sayı/Issue: 39 – Sayfa / Page: 109-124
ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş/Received: 22.02.2018 Kabul/Accepted: 17.03.2018

İLİŞKİLER BAĞLAMINDA DİL, YAZIN, KÜLTÜR, TOPLUM VE EĞİTİM

LANGUAGE, LITTERATURE, CULTURE, SOCIETY AND EDUCATION IN THE CONTEXT OF RELATIONS

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KÜZECİ

Atatürk Üniversitesi
Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı
dkuzeci@atauni.edu.tr

Öz

Bu çalışmada dil, yazın, kültür ve toplum kavramlarını tanımlayarak bir toplumdaki bu temel unsurlar arasındaki ilişkileri irdeledik. Milli şuurun toplumların geleceğini inşa etme sürecinde gerekli olduğunu ve bu milli şuurun dil ve yazın aracılığı ile toplumda geliştiğini göstermeye çalıştık. Toplumun geçmişi ile geleceği arasındaki ilişkinin temelini oluşturan kültürün bir milletin kendi öz benliği olduğunu, kendi geçmişinin izlerini taşıdığını ve her milletin kendi kültürünü, dilini ve yazınını koruması, geliştirmesi gerektiğini ifade ettik. Bu milli unsurların ihmal edilmemesi gerektiği, ihmal edilmesi durumunda o milletin dünya üzerinden yok olmasının gerçekleşebileceğini göstermeye çalıştık. Dil, yazın, kültür bir toplumun olmasa olmazlarıdır. Eğitim ise istendik bilgi ve davranışların kazandırılmasıdır. Toplumun temel taşlarını oluşturan bu milli unsurların devlet eliyle verilmesi, korunması ve geliştirilmesi gerekir. Bu da ancak iyi bir milli eğitim ile topluma kazandırılır. Eğitim de toplumun istikbalinin şekillendirilmesi sürecinde oldukça önem arz eder. Bir milletin eğitiminin milli olması şarttır. Eğitim kendi toplumunun değerleri ile bütünleşerek yenilikleri, teknolojik gelişmeleri ve bilimi takip etmelidir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Yazın, Kültür, Toplum, Eğitim.

Abstract

In this work, by defining the concepts of language, writing, culture and society and we discussed the relations between these basic elements in a

society.. We tried to show that national consciousness is necessary in the process of building the future of societies and that this national consciousness has developed in society through language and writing. We stated that the culture which forms the basis of the relationship between the past of society and the future to be a nation's own self, that it carries the traces of its own past and that every nation should protect and develop its own culture, language and writing. We tried to show that these national elements should not be neglected in a society. In case of neglect it would be possible for the nation to disappear through the world. Language, writing, culture and education are a must for a society. Education is to acquire the knowledge and attitudes desired. These national elements, which form the basic stones of society, must be provided, protected and developed by the state. It can be collect only to the society by the way a good national education. Education is of great importance in the process of shaping the future of a society. It is essential that a nation's education is national. Education should fallow innovations, technological developments and scientific process integrating with the values of their own society.

Keywords: Language, Literature, Culture, Society, Education.

1. Giriş

Toplumlar bir dil vasıtası ile millet olma yönünde geleceğe yelken açarlar. Dünya dillerine baktığımız zaman o ülkenin dili ile millet ismi aynıdır: Türk-Türkçe, Arap- Arapça, Gürcü- Gürcüce, Özbek-Özbekçe, Fransız- Fransızca gibi hemen hemen dünyanın tüm dillerini örnek verebiliriz. Bir millet dili sayesinde var olur. Dili sayesinde tüm eylem ve mazisini oluşturarak geleceğin olaylarına hazırlık yapar. Bir dil etrafında varlık gösteren milletlerin yaşanmış tarihleri ve kendilerine ait kültürleri bu dil aracılığı ile gelecek kuşaklara taşınır. Bu taşıma görevini o milletin edebiyatından başkası yapamaz. Tarihin derinlikleri edebi sayfalar vasıtasıyla sığlaşır ve gün ışığına çıkar. Gelecek kuşaklar gelişimini bu geçmiş üzerine kurarlar. Dil edebiyat eserleriyle gelişir. Edebiyat ve sanat yapıtları bir milletin özünü oluşturur. “Başka bir deyişle bir toplumun nitelikli ve çağdaş düzeye ulaşmasında toplumda yaratılan sanat yapıtlarının rolü büyüktür.”(Günday,2007:26) Bir millet dili, edebiyatı, kültürü, sanatı ve benzeri milli unsurlarıyla var olur. Eğitimi ile teknolojisini geliştirir. Yenilikleri keşfeder ve böylece çağdaşlık yolunda güçlü adımlarla ilerler.

Bir milletin varlığını oluşturan bu unsurların birbirleriyle olan ilişkileri ve yakınlıkları ile birlikte ele alarak genç nesillere milli değerlerimize sahip çıkmaları hususunda öncülük yapılması gerekir. Bu yüzden dil, yazın, toplum ilişkisini ele alarak bunların her birinin önemini göstermeye çalıştık. Böylece milli değerlerimizin eğitim ile okullarda verilmesi ve toplumda canlı tutulması sağlanmış olur. Çünkü

milli değerlerini unutan toplumlar zamanla başka milletlerin ismini taşımak zorunda kalırlar.

2. Yöntem

Bu araştırma makalesinde literatür toplama ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Dil, edebiyat, kültür, toplum ve eğitim üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş olup değerlendirmeler sonucu elde edilen bilgi ve verilerin çözümlenmesi sonucunda makalenin başlığında verilen içeriğe uygun olarak bu çalışma oluşturulmuştur.

3. Bulgular

Bu çalışmada; dil, dil ve yazın ilişkisi, dil ve kültür ilişkisi, milliyet kavramı ve toplumun oluşumu, dil eğitimi ve toplum ilişkisi başlıkları altında ana dilin önemi üzerinde durulmuştur. Eğitim konuları içerisinde ana dili eğitiminin önemi ve neden önemli olduğu örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır. Dil ve yazın ilişkisi ele alınarak dilin yazın ürünlerinin ortaya koyulmasındaki önemi ve yeri anlatılmıştır. Yazın ürünlerinin dile katkısı ve karşılıklı etkileşimleri örnekler eşliğinde irdelenmiştir. Aynı şekilde dil kültür, yazın ve toplum ilişkisi ele alınmış, bu milli unsurların önemi vurgulanmıştır. Toplumun geleceğini oluşturan milli değerlerin eğitimle sağlanması, milli değerlere duyarlı bir toplum ve nesil oluşturulması için planlanma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü bir milletin millet olabilme vasıfları milli değerlere bağlı olması ile yakından alakalıdır. Milli değerlerden yoksun bir millet varlığını gelecek kuşaklara taşıyamaz veya öz benliklerini koruyamazlar.

3.1. Dil

Dil aynı toprak parçasını vatan edinmiş, aynı ırktan geldiğini kabul etmiş, aynı kültürel geçmişe sahip ve aynı değerleri savunan kan bağı ve akraba bir halk kitlesinin kendi aralarında iletişimi sağlamak üzere geliştirmiş oldukları iletişim aracıdır. Dil aitlik duygusu etrafında bir milleti birbirine sıkıca bağlar ve o millete ait milli şuurun oluşmasını sağlar. Aynı milli bilinç ile bir güç oluşumuna zemin hazırlar ve var olma sürecinde halk kitlesinin geleceğini belirler. Ord. Prof. Dr. R. Rahmeti ARAT dilin önem ve toplumdaki yerini ifade etmek için şöyle der:

“Bütün bu değerler içinde, topluluk hayatında başka bir benzeri olmayan bir temel kuvvet vardır ki, milletin dilidir. Beşeriyetin tarihinde maddi ve manevi her şeyini değiştiren, hatta bir çok defalar değiştiren topluluklara tesadüf edilir; fakat dilini değiştirmiş olan topluluğa rastlanmaz. Çünkü dil,

en büyüğünden en küçüğüne kadar, bütün insan topluluklarının varlıklarını teminat altında bulunduran bir esas temeldir. Dünyadaki toplulukları birbirinden ayırt eden ve onlara en bariz vasıflarını veren de onların dilleridir.”(Arat, 1966: 81)

Dil toplumların varlıklarının yüzyıllar boyu devam etmesini sağlayan en önemli unsurdur. İşgal edilmiş esaret altındaki topluluklar dahi her türlü baskıya rağmen kendi dillerini korumuşlardır. Toplumun millet olma özelliğine kavuşması kendilerine ait bir dil ile kendilerini ifade etmeleri ve o dil etrafında kenetlenmek gerekir. Kendi dili dışındaki dil ile toplumsal beraberlik sağlanamaz.

Aynı millete ait olmayan dil yabancı dil olarak kabul edilmiştir. Yabancı dil ile bir toplum beraberliğini oluşturamaz. Konuştuğu dilin içerisinde eriyip yok olur. Dilini koruyan milletler, dillerine sahip oldukları ölçüde varlıklarını devam ettirmişlerdir. Emperyalist güçler savaşarak yok edemedikleri milletleri yok etmek için dil ve din bağlamında müdahaleler yaparak insanların aralarındaki bu güçlü birliktelik bağını zayıflatmak ve o toplumu tarih sayfasından silmek istemektedirler.

Dil yazın ile sentezini gerçekleştirir ve bir milletin edebiyatını, edebiyat ürünlerini oluşturur. “Yunan Edebiyatı”, “Türk Tiyatrosu”, “Fars Şiiri” gibi kavramlar millet bilinci sonucu kendi dilleri etrafında oluşur. Başlangıçta sözlü iletişime dayalı olan dil çeşitli dil yetileri ile eş süremlilik olarak yazılı dilin aşama aşama gelişmesiyle insan hayatında yerini alır.

Yazılı dil ilk yazılı belgelerin mağara duvarları ve kaya yüzeylerine çizilen şekillerin zamanla dilsel simgelere dönüşmesiyle ve seslerin karşılığı simgelerin dilsel öğeler haline dönüştürülmesiyle söylemin yazınsal boyutu insan hayatına girmiştir. Taş tabletler üzerine yazılarak başlayan yazın kemik parçaları, ağaç ve daha sonra hayvan derileri üzerine yazılarak ilkel gelişim sürecini tamamlamıştır. Kâğıdın icat edilmesine paralel yazı aletleri de değişimden geri kalmamış ve parçalar halinde yazımdan bütünsel yazımlara zamanla geçme ihtiyacı doğmuştur. Yazının ve daha sonra kâğıdın icat edilmesiyle yazın alanında bütünsel yazın eserleri yazılmıştır. Kitaplaştırılan yazılarla modern anlamda eserler verilmeye başlanmıştır. Yazınsal değişim süreci elektronik yazılım alanlarıyla mikro boyutlarda makro yazılımlarla günümüzde hızla devam etmektedir. Kütüphane ve arşivlerin dijital ortama aktarılma süreçlerinin tamamlanması ile tüm çalışmalar elektronik ortamlarda sürdürülmeye başlanmıştır.

3.2. Dil ve Yazın ilişkisi

“Yazın, dil varlığının üzerine konumlanmış, zengin anlatı öğelerine sahip bir evrendir.” (Bülbül, 2011: 30) Dil aracı kullanılarak yazılan eserler zamanla sınıflandırılarak amaçlarına göre adlandırılmışlar ve yazın türlerini oluşturmuşlardır. Yazının icadı ve gelişmesi sonucunda yazın pek çok türün anlatım aracı olarak ön plana çıkmıştır. Edebiyat ürünleri özellikle 19 yüzyıldan sonra sayılarını zamanla artırmıştır. Yazınsal ürünlerin artmasıyla dil gelişme göstermiş, dilin gelişmesi ile de yazınsal eserler çoğalmıştır. Yani dil ve yazın biri diğerine köruk vazifesi görmüştür. Diğer bir anlatım ile dil kendi ürettiği ürünler ile beslenerek gelişme göstermektedir. Dil edebiyatı edebiyat dili zenginleştirmektedir. Dil yaşayan bir organizmadır. Martinet’in (...) dediği gibi “dil canlıdır.” Toplum tarafından üretilen dil toplumun karşılaştığı yeni durumlara göre yenilenir. Yani insanoğlu daima yeni durumlar karşısında kalmıştır ve bu yeni durum daha önce olmayan yeni bir kavramla adlandırılarak, sıfatlandırılarak dilsel öge olarak dil içinde anlam kazanır. Örneğin 1990’larda Bulgaristan’ın Bulgaristan’da yaşayan Türklere yaptığı baskı sonucunda Fransız diline “bulgariser”, Türk diline Bulgarlaştırmak fiilinin girmesi yeni durumlara yeni sözcük ile dilsel değişim için uygun bir örneklemedir. Böylece dil bir toplumda zamana bağlı olarak var olur, değişir ve gelişir. Yani çoklu zeka kuramlarından “bir zekanın kullanımı esnasında diğer zekalardan da faydalanabilir” (Yörük, 2007: 39) ilkesi doğrultusunda bireylerin etkileyen unsur özelliklerine sahip olduğu gibi etkilenebilirlikleri de söz konusudur. Bir birey bir bireyi, bir toplum bir başka toplumu etkileyebildiği gibi o da diğerinden etkilenebilir. “Çok çeşitli etkileşimlerin olduğu bir çağda birbirine hiç benzemeyen, tam anlamıyla orijinal bir eser neredeyse yoktur. Diğer taraftan, kişinin bakışlarını yalnızca tek bir esere çevirip onu tek ve mükemmel olarak algılaması, kişinin dar bir kalıp içerisine sıkışmasına neden olur.” (Solmaz, 2017: 282) Çünkü karşılıklı etkileşim, gelişim ve değişimi hızlandırır. Yazınsal eserler de bu tür değişimle birlikte değişir. Yazınsal türler ilk etapta tek bir başlık ile birbirlerinden ayrılırken artık her türün kendi alt türleri oluşmuştur. Roman artık tek bir tür olarak karşımıza çıkmaz. Roman türlerinden, hangi tür romandan söz edilir olduğunu görmekteyiz her türün alt türlerinin ayrımlarını yapmaktayız. Yazarlar edebi ürünlerini verirken beğenilmek, hoşla gitmek istemektedirler. Yazarların her birinin herhangi bir konuyu ele alma biçim ve anlayışı kendine özgüdür. Okuyucu da aynı eserden farklı sonuçlar çıkarabilir. Yazılan eserlere farklı bakış açıları ile yaklaşım ve okur bakış açısından farklı sonuç çıkarımları beyinsel fırtına olarak adlandırılabilir. Beyin fırtınası

etkileşim sonucu gelişim olarak ortaya çıkar. Toplum zamanla değişim süreci yaşar.

Beğenilme arzusu yazarları her zaman farklı olmaya sevk etmekte, yeni arayışlara itmektedir. Özgün olma ilk etapta beğenilme kaygısıyla yapılırken son zamanlarda bilimsel özgünlük zorunluluk haline getirilmiş, yazarları taklitten uzaklaştırmak maksadıyla bilgisayar programları geliştirilmiştir. İster zorunluluktan olsun ve isterse beğenilme arzusu ile olsun yazınsal ürünler yazarların gayretleriyle sürekli bir değişim ve sürekli bir yenilik içinde olmak durumundadır. Eleştirel yorumlar da yazarları farklı şeyler üretmeye, özgün eserler vermeye iten yazınsal alan menfaatine güdüleme yapan unsurlardan olarak kabul edilebilir. Ağır eleştirilere maruz kalmamak adına yazarlar kendi özgün ürününü üretme çabalarıyla yazınsal alanda varlık göstermek isteyeceklerdir. Dilin yazına yazının da dile katkı sağlamakta olduğu her iki unsurun birbirini tamamlayan şeyler olduğu açıktır. Biri olmadan diğersinin gelişmesi düşünülemez. Beğenilmek istemek, özgün olmak veya yeteneklerimizi farklı bir şekilde yazınsal mecralarda sergileyebilmek dil ve yazın gelişimi döngüsünde bitmeyen güneş enerjisi gibi birbirlerini besleme ve geliştirmede etkili unsurlardır.

3.3. Dil Kültür İlişkisi

Kültür bir milletin tarihi boyunca geliştirmiş olduğu kendi bağrında kendine ait olan birikimleridir. Nasıl her milletin kendi dili varsa aynı şekilde bir dil etrafında toplanmış her milletin kendi oluşturduğu öz kültürü mevcuttur. Her millet kendi kültürüne ve diline sahip çıktığı ölçüde var olur. “Fransa’da iken gıpta ile gözlemlediğim, beklide en önemli uygulamalardan birisi, anaokullarından itibaren çocukların, ülkede baskın kültür olan Fransız kültürüne göre yetiştirilmeleridir. “(Nurlu, 2011: 135-136) Eğitimin her aşamasında milli değerler ve kültürel unsurlar çocuklara gerek eğitim araçları ve gerekse müze, sergi, sinema, tiyatro gibi sanatsal kültürel faaliyetler vasıtasıyla çocuk veya öğrencinin hatta toplumun tüm kesimlerinin seviyesine göre bir dil ile verilmesi, kendi değerlerini öğrenmesi gerekir. Milletler kendine ait olan değerleri ile farklı olur ve dil ve kültürünü yazın, eğitim araçları ve sanatsal vasıtalar aracılığı ile korur. Korumaları gerekir. Kültürel kazanımlar toplumların tarihte var olma sürecinde oluşurlar ve nesiller boyunca kuşaktan kuşağa dilsel anlatımlarla ve yazınsal ürünler aracılığı ile taşınırlar. *Halay çekme* nasıl Türk milletin kendi içinde geliştirdiği kültürel etkinliği ise *samba dansı* da Brezilya halkının öz kültürünün ürünüdür. Asırlar boyu kendilerini geliştiren toplumun içerisinde kalabilir. Folklorik etkinlikler

de yazın ürünlerinin konu alanlarına girmiş olup gerek romanların gerek tiyatro sahne ürünlerinin ve gerekse şiirlerin mısralarına gizlenerek kuşaktan kuşağa geçerler. “Kendi seçimi dışında dünyaya atılmış olan bu insan, özünü yaratma uğraşısında savaşmayı, acı çekmeyi, üzülmeyi, sevinmeyi öğrenir. Böylece varlığını özünden önce tanır ve oluşturur. Bu yüzden özünü oluşturmada ilk önce kendisi sorumludur.”(Genç, 2007: 79) Her birey ilk etapta kendi varlığından sorumludur. Ve içinde bulunduğu toplumun şeklini alır. Bireyler arası etkileşim toplumsal bir sonuç ile bireyleri bir araya getirir. Toplum değerler bağlamında bireylerin toplamıdır. Toplum kelimesi toplamaktan bir araya getirmekten türemiş bir sözcüktür. Bireyler yan yana gelerek toplum çatısı altında toplanırlar. Ve öz değerleri ile var olurlar. Bu kültürel bağlamda bireysel etkileşimdir. Etkileşim sonucu kültürel bütünlük ve kültürel benzerlik ile toplum oluşur. Bu oluşum diğer toplumlardan farklılık gösterir. Kendi içinde bir öz oluşturarak var olur.

Dil ve kültür milletlerin ayrılmaz temel özellikleridir. Bir milleti diğer milletlerden ayıran temel kazanımlarıdır. Kültürel kazanımlar toplumun içinde zamanla kendiliğinden oluşur ve toplumdan topluma çeşitli farklılıklar gösterirler. Dil, yazın, din, sanat, tarih, folklor, örf ve ananeler, eğitim şekli ve davranış biçimleri gibi unsurlar bir milletin kültürel dokusunu oluşturan unsurlar olarak kabul edilir. Bu unsurlar zamanla bir millete aitleşir ve o toplumun malı haline gelir. O toplumun damgasını ve aitlik izlerini taşır. Her millet kendi kültürel unsurlarıyla farklılaşarak diğer milletlerinkinden seçilebilir yani ayırt edilebilir olur. Tüm kültürel farklılaşmaların temelinde dil temel etkidir. Dil farklılığına bağlı gelişen millet olma yolunun açılmasıyla farklılık başlar ve tüm diğer kültürel unsurlara sirayet eder.

Din ve inanca bağlı olarak dil söylemsel ve yazılı olarak kendi inanç kurallarına bağlı olarak gelişir. Dilin kuralları inanç kuralları ile bütünleşerek topluma yön verir. Din kendi kuralları ile topluma şekil verme çabası içindedir. Bu nedenle dilin özgürlüğünü ve özgürce gelişmesinin önünde engel teşkil eder. Bir tür ayar mekanizması durumundadır. Toplumun dil düzeyinin seviyesini belirler. Bu nedenle cami bahçesindeki söylemle mahalle kıraathanesindeki söylem değişkenlik gösterir. Başka bir ifadeyle dil din seviyesine çıkar ya da iner. İlahi ölçüler dile yerleşir. Böylece bireysel kendi kontrol sistemi oluşur ve toplumsal kendi kontrol seviyesine dönüşür. Zamanla toplumsal yasa haline gelir ve kendi kontrol olmaktan çıkar ve söylemin başkalarında yaratacağı olumlu ya da olumsuz etki hesaba katılarak dilin dizginlenmesinde ihtiyaç veya zorunluluk ortaya çıkar. İnanç merkezli toplumlarda dilin kullanımı diğer kitlelere göre oldukça farklılık gösterir. Ve dini bayramlar, dini günler, cenaze töreni, kutsal

geceler, kutsal şeyler, kutsal zamanlar, kutsal kişiler, kutsal davranışlar, kutsal sözler ve benzeri kutsal olan her şey dile getirilir. Dini özellik taşıyan unsurlar yazına ve medyaya konu olur. Böylece dilden dile, nesilden nesile taşınarak o milletin kültüründe daima yerini alır. Toplumla, toplumun diliyle, edebiyatıyla bütünleşerek geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi görevini yapar. Kuşaktan kuşağa beğeniyle aktarılır. Yeni kuşaklara miras olan bu unsurlar o toplumun geleceğine ışık tutar, gelecek nesillere kılavuzluk eder. Yazının temel konu alanlarından biri olur.

Bir milletin kültür aynalarından biri de o milletin sanatıdır. Sanat da dil gibi bir etkileşim aracıdır. Etkileşim sonucu gelişir ve çoğalır. Görgü gerektirir. Görgü görmek ve beğenmek, görmek ve aynısını yapmak, görmek ve geliştirmek olarak yakın olmayı gerektirir. Göz mesafesi içerisinde veya uzak mesafelere giderek görüp aynısını veya benzerini veyahut daha iyisini, güzelini yapma arzusunun sonucu olarak ortaya çıkar. Tarz olarak, biçim olarak aynı yere, aynı yöreye, aynı bölgeye veyahut aynı topluma göre aitleşir. Dil ve kültür gibi uzak olana göre farklılık gösterir. “Sanat, bir milleti diğer milletlerden ayıran, bir millete has duygu ve zevklerin tezahürü ve şekillenmesidir. O milletin güzeli yaratma ve bulma tarzıdır. İnsanoğlu barınır, beslenir, sosyal ve ruhsal ihtiyaçlarını gidermeye çalışır. Bunları yaparken oyalanmak, ruhunu okşamak, güzeli yakalamak, yeni güzellikler ortaya koymak ister.”(Türk Dili ve Edebiyatı sitesi,2007) Milletler kültürleri, örf ve adetleri ile diğer milletleri etkilerler öyle ki Hans Barth’ın yazdığı *Le Droit du Crossant* adlı kitabın Joseph Aymeric tarafından Almandan Fransızca’ya yapılan çevirisinin kapağında Türkler doğunun tek kibar insanlarıdır anlamına gelen şu not düşülmüştür. “Les Turcs sont les seuls gentlemen de l’Orient” (Barth, 1898: İç kapak) Kitabın içeriğinde Türk edebiyatından, siyasete, eğitimin orduya bir çok konuya olumlu bir şekilde değinilmiş ve Sultan Abdulhamid övgüyle kaleme alınmıştır.

Sanat duygu ve zevklere, beğenilme ve tercih edilme, kullanma ve yararlanma ölçüleri içerisinde gelişse bile görgü ile alışkanlık, manevi değerler ile tercih edilerek yerleşik bir hal alır. İnsanoğlu görgü olmadan yani basamağın birine basmadan diğerine birden atlama becerisine sahip değildir. Dilin, eğitimin ve kültürün her unsuru bir görgü sonucu, bir yaşanmışlık neticesinde aşama aşama kendini geliştirir ve geleceğe kanat açar. Her yenilik kendini bir önceki eskiye borçludur. Halef selef ilişkisi içerisinde yenilikler ortaya çıkar. Mesafeler benzerlikleri çoğaltır. Yakınlık aitliği oluşturur. Aitlik şekilde, biçimde ve tarzda benzerlikleri meydana getirir. Böylece sanatsal farklılıklar oluşur. Ülke sınırları görgüye engel teşkil ettiği

için, dil farklılıkları anlama ve duygu sezinlemesine katkı sağlamadığı için ve dinsel tercihler toplumsal tercihleri zorunlu kıldığı için ulusal tarzlar ve biçimler ortaya çıkar. Diğer bir anlatımla toplumsal farklılıklar oluşur.

Böylece yapı mimarisi kendi milletinin beğeni ve özelliklerine göre kendi tarzını oluşturur. Osmanlı mimarisi Osmanlı devletinin tarzını, Selçuklu mimarisi Selçuklu Devletinin mimarisini, simgeler. Her sanata adını vermiş sanat akımları mevcuttur. Bir milletin sanat anlayışı çerçevesinde tüm toplumlar tarafından kabul edilmiş özellikleri taşırlar. Tudor mimarisi ortaçağ İngiliz yapı mimarisine ait olup dik çatı ve dar uzun pencere tarzı ile tanımlanır. Uluslar arası kabullenmişlik esastır. Sanatsal tarzlar halen ayakta kalan ve yazınsal ürünlere intikal edilmiş halleri ile hangi millete ait olduklarının göstergesidir. Bu yüzden savaş sonrası bazı milletler ele geçirdikleri topraklardan ilk önce önceki yaşamış milletlere ait kültür varlıklarını yok etme yoluna girerler. İlk önce kendi dillerini yerleştirmek için dil yasağı ve daha sonra dini etkinlikler ve kültürel faaliyetler yasaklanır. Tarihi eserler yıkılmadığı zaman üzerindeki kitabeler sökülür veya tahrip edilir, başkası ile değiştirilerek önceki kültürlerin izleri silinmek istenir. Kayıt defterleri ve resmi belgeler yakılarak kültürel izler ortadan kaldırılır. Günümüzde katliam artıklarının bile kültürel izleri ispatladığı görülmektedir.

Yapı mimarisi, iç mimari, heykeltıraş, resim ve nesnelere sanatsal özellikler taşırlar ve her nerede yapılırsa yapıların tarih sürecindeki köklerini bulur ve sanatsal tarzı dile getirirler. Ulusal bir toplumu oluşturan temel öğeler birbiriyle sıkı ilişkileri ve bağları vardır. Birbirleriyle iç içe geçmiş durumdadırlar.

Sanatın belirgin olarak ortaya çıktığı diğer bir alan da müziktir. Her toplumun farklı eğlenme ve hoş vakit geçirme biçimleri vardır. Bunların hepsine birden folklor adı verilmektedir. Bunu müzik aletlerindeki farklılıklardan anlayabiliriz. Müzik insanın duygularını dışa vurma aracı olarak tanımlayabiliriz. İnsan mutlu anlarını da mutsuz anlarını da dışa vurarak çevresindekilerle paylaşmak ister. Duygular dile, dil söze, söz kaideye dönüşerek toplumsal tarz ortaya çıkar. Zaman içerisinde her toplum kendi sanatını hem müzik aletlerine ve hem de müzik kaidesine yansıtır. Arabesk, Arap müziğini, Türk halk müziği Türk ezgilerini, batı müziği Avrupai tarzda müzik türlerini temsil eder. Her milletin kendine göre eğlenme biçimi vardır. Müzik neşeyi ifade ettiği gibi üzüntü ve kederi de ifade edebilir. Bu içsel tarzın türüdür. İnsan acılı anlarını ağıtlarla, hüznü ezgi ve türkülerle anlattığı gibi söz ve ezgilerine çeşitli müzik aletlerini de ekleyerek sanatsal boyuta dönüştürür. Sanatsal müzik duyguların bilinçli bir şekilde sahnelenerek

sergilenmesidir. Duygular ifade edilirken vücut hareketleri, dans ve bireysel ya da toplu oyunlar müzik eşliğinde yapılır. Folklor bir milletin geçmişi ile ilgili ipuçları verir. Toplumlar mutlu oldukları dönemlerde daha neşeli mutsuz oldukları savaş dönemlerinde ağıt türü hüzünlü eserler vermişlerdir. Yemen türküsü bunun en bariz örneğini teşkil eder. Ayrıca toplumun refah seviyesi de o toplumun folkloruna tesir eder. Özellikle refah zamanlarında, bolluk anlarında dünya malının geçiciliği anlatılmıştır. “Gel ha Gönül havalanma engin ol gönül engin ol, Dünya malına güvenme engin ol gönül engin ol.”(anonim) Milli ve askeri marşlar bir toplumu heyecanlandıran ve bir araya getiren unsurlardır ve tarihi boyutları vardır. Tüm milli kültürel kazanımlar bir ortak tarih gerektirir.

Bir milletin millet olabilmesi için bir vatani, kendine özgü dili ve ortak geçmişinin olması gerekir. Toplumlar tarihlerini geçmişte yaptıkları ile oluştururlar. Tarih olgu demektir. Tarih olayların kronolojik bir çerçevede aslına uygun olarak anlatılması, aktarılmasıdır. Her devletin, her milletin tarihe kazdığı derin izleri vardır. Milletler başlarından geçen olaylar ile geleceklerine yön verirler. Geçmişini bilmeyen geleceğini tahmin edemez sözü gereği her millet kendi geçmişinden ders çıkarır ve ona göre gelecekle ilgili planlarını yapar. Kültür gibi tarih de bir zaman gerektirir. Uzun bir geçmişe sahip olmak, ortak bir dil ve ortak tarih toplumun temel millet olma özellikleridir. Toplumlar kendi kaderlerini belli bir dil, belli bir toprak, belli bir kültür ile birlikte çizerler. Kader yollarında yaşadıkları kendi tarihlerini oluşturur. Tarihleri kendi dil ve kültürleriyle harmanlanır. Öz yazın ürünlerini kendi dilleriyle verirler. Yapılan kazı çalışmalarından çıkan eserler üzerindeki yazılardan o toprakların geçmişte kimlere ait olduğu anlaşılır. Sanatsal kalıntılar aynı zamanda tarihi bilgileri de verirler. Orhon yazıtları, Yenisey yazıtları, Tonyukuk Yazıtı gibi yazıtlar dil, tarih, kültür ilişkisini ortaya koymaktadır. “İki bin idik... oldu. Türk milleti oldu olalı, Türk hakanı oldu olalı Şantung şehirlerine, denize (kadar) değdiği yok imiş. Hakanıma arz edip asker sevk ettirdim. Şantung şehrine denize kadar (orduyu) erişirdim. Yirmi üç şehir harap edildi...”(Tonyukuk Yazıtı) Görüldüğü gibi Tonyukuk yazıtlarında Türk tarihi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Yazıtların bulunduğu yer, yazıtlarda kullanılan dil, yani harfler, sesli ve sessizler yazıtın hangi tarihte yazıldığına ve yazıtı yazdıranın dönemine işaret eder. Aşağı yukarı dil özelliklerinden birçok kronolojik bilgi elde edilir. Karşılaştırmalı bir araştırma ile savaş verilerinden bir savaşın kimler arasında yapıldığını ve bu savaşın dönemini bulmak mümkündür. Tarih ve dil ilişkisi yadsınamayacak kadar önemlidir. Tarihten kullanılan dili, dilden tarihi çözmek mümkündür. Tarih

boyunca güçlü olan büyük milletler her şeyden önce tarih birikimlerine sahip olmasını bilmiş milletlerdir. Milletlerin hafızası tarihleridir. Savaş gibi olay ve olgular, toplumsal başarı ve kazanımlar dilden dile dolaşır, anlatıldıkça efsaneleşir sonunda destansı bir dil ve üslup ile kuşaktan kuşağa aktarılır. Geleceklerini kurmak ve geliştirmek isteyen milletlerin tarihi değerlerini unutmamaları gerekir. Yani tarihi hafızalarını diri tutmak, tarihten ders almak ve geleceklerinin temelini geçmişe oturtmak gerekir. Toplumsal değerler etrafında kenetlenmek bir milleti güçlü kılan unsurlardır. Etrafında tek yumruk olunabilecek değerler varsa o millet güçlü olmasını bilir ve her türlü olumsuzluğa rağmen varlığını devam ettirir. Günümüzün en açık örneği Kudüs meselesidir. Hiçbir konuda Amerika ile karşı karşıya gelmek istemeyen Müslüman devletler Kudüs meselesinde birlik olmasını bilmiş ve değerlerine sahip çıkmıştır. İnsanoğlu değerlerini ve değerlerine sahip çıkmasını bildiği ölçüde bir toplum mertebesine ulaşır ve millet olur.

3.4. Milliyet Kavramı ve Toplumun Oluşumu

Bir kitleyi harekete geçiren şey ruhtur. Ruh ise bir değere sahip olma, o değer için kendini ortaya koyabilmek, canını bile verebilmektir. İnsan kitleleri tarih süreci içerisinde bir çok kazanım elde eder. İçinde bulunduğu toplumun dilini oluşturarak kendi iletişim aracı dillerini oluştururlar. Edindikleri bu iletişim aracı ile kendilerini birlikte tutmaya çalışır ve dış tehditlere karşı birlikte tepki verirler. Zaman içerisinde üzerinde oturdukları toprakları mülk edinirler ve bu topraklara yabancıların girmesini birlikte engellerler. Veya birlikte savaşarak başka milletlerden toprak kazanarak bir yurt sahibi olurlar. Yurtlarını koruyabildikleri ölçüde kültürlerini oluştururlar. Bir dizi değerleri içine alan ortak kültür ve geçmişe sahip olan, aynı dil ile anlaşılan insan topluluğu kendi milliyetini oluşturmuştur. Milliyetçilik bir toplumu oluşturan değerlerin o toplum tarafından korunma ruhudur.

3.5. Dil Eğitimi ve Toplum İlişkisi

Dil denilen organ bir iletişim aracıdır. Ancak her milletin kendine özgü bir dil sistemi vardır ki bununla o millet kendi düşünme sistemini geliştirir. Zihnin faaliyetlerini geliştirme, yani öğrenme ortak bir dil ile olur. Başka bir dilde herhangi bir sözcük hiçbir anlam ifade etmezken kendi ortak dilinde çok şey ifade eder, hayati derecede büyük anlam ifade edebilir. Fransızca bilmeyen bir kişiye “Fuit, ils vont te tuer” Türkçe anlamı “kaç seni öldürecekler” deseler bu sözün bu dili bilmeyen için hiçbir anlamsal değeri yoktur. Bunun için kişi hiçbir tepki göstermez. Oysa kendi dilinde bu cümle söylenen için büyük önem taşır. Duyar duymaz tabanları yağlayacaktır. Hem düşünsel ve hem de

bedensel bir tepki ve hamle yapacaktır. Öyleyse dil bir toplumu oluştururken iki rakam arasındaki + (artı) işareti değerindedir. Toplum olmanın olmazsa olmazıdır. Dil ile toplum oluşur. Bir insanın kendini kendi dilinden insanlar etrafında konuşlandırma isteği ve zorunluluğu doğar. İletişime geçmek, düşünsel evrende de birleşmek, birlikte hareket etmek demektir. Bir çok dilin konuşulduğu bir ortamda Türkçe anlamı kaçın sizi öldürecekler anlamında “Fuitez! ils vont vous tuer.” dense sadece Fransızca bilenler kaçma eylemi göstererek ortak hareket edeceklerdir. Diğerleri için bu sözler bir anlam ifade etmeyecektir. Dil iletişimi sayesinde zihinsel anlamda da bir beraberlik sağlar. Bedensel güç ve fiziksel kuvvet sayısal birliktelik ile yakından alakalı olduğu gibi sayısal çoğalma düşünsel iletişim ile olur ki bir toplumu var eden etmende budur. Bu dil sisteminin sağladığı insansı (humaniter) bir olgu ve tepkidir. Nasıl geçmişte cereyan eden olayların birikimi bir tarih bilinci oluşturmakta ise dil hem bu olayların geleceğe aktarılmasında köprü vazifesi görmekte ve hem de kendi içinde bir dilsel hafıza görevi görüp toplumsal birlikteliğe temel teşkil etmektedir. Dolaylı bir açıdan dil vasıtası ile geçmişle bağ kurup, geçmişteki olaylar, nesnelere, kişiler ve düşüncelerle irtibata geçer. Böylece geçmişteki yaşanmış duygu ve düşünceleri tekrar hissederiz. Bu toplumsal bir davranış ve birlikte hareket kabiliyetidir. Geçmiş eylem ve olaylar dile nüfuz eder ve geleceğe taşınır. Üzüntülü, keder verici bir olay basit bir ifade ile ağıtaya dönüşür. Ağıtaya ise bir toplumun parçası olur, kültürel bağlamda edebiyata girer ya sözlü olarak dilden dile, kuşaktan kuşağa taşınır. Veyahut yazı ile kitapların sayfalarında kütüphane raflarında ölümsüzleşir. Yemen Türküsü yemene gidip geri dönmeyen erlerin ve ailelerinin geçmişten geleceğe aktarılmış biçimidir. Üzerinden asırlar geçse de düşünsel toplum hafızası ile geçmiş kuşakların hisleri aynı şekilde yaşatılır. Dilsel ve düşünsel hafıza geleceğe yön verir. Benzer olaylara karşı bireysel ve toplumsal taktik ve tedbir geliştirilmek durumu hasıl olur.

Dilsel hafıza hem dilsel gelişim bağlamında ve hem de düşünsel gelişim bağlamında gelişim gösterir. Diğer bir ifade ile tıpkı bir makinenin gelişme sürecinde olduğu gibi dilsel ve düşünsel alanda bireysel ve toplumsal gelişme olur. Aslında teknik ve mekanik gelişme dilsel ve düşünsel gelişmenin sonucudur. Yaratıcı düşünce dille gelişir. Toplumsal yükselişler de dil aracılığı ile olur. Yani eğitimin ve öğretimin dil temelinde yapıldığı, dil sisteminin gelişmesi ile düşünsel gelişimin gerçekleştiği ve bu sayede daha iyi eğitim ve öğretim yapılabileceği muhakkaktır.

Eğitim ve öğretimin dil sistemi üzerinden olduğu bilinmektedir. Ancak bunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için dilin tanımını tekrar

yapmakta fayda vardır. Dil basit tanımıyla insanlar arasında iletişim aracıdır. Hemen hemen herkes tarafından bilinen bu basit tanıma rağmen bu iletişim aracına ne kadar sahibiz? Bu iletişim aracını nasıl daha verimli kullanırız veya kullanabiliriz? sorularının cevabını, dilbilgisi nedir? Niçin dilbilgisi öğreniyoruz? sorularının cevabında arayabiliriz. “Bir dili betimlemek, onun içindeki sistemi betimlemektir, Yani sözcüklerle dilin yapısını oluşturan kuralların biçimini ve oluşumunu incelemektir.”(Dubois ve Lagane, 1973: 11) bir dil düzinelerce kurallar bütünüdür diyebiliriz. Yani her dilin kendi içerisinde bir işleyiş biçimi mevcuttur. Dilin temelini oluşturan sözcükler kendi aralarında çeşitli birçok ilişkiye girerek dilbilgisel kuralları oluştururlar. Dilbilgisel bilinç bir dilin içindeki kuralların, sözcük birimleri arasında ilişkilerin değerlerini bilmektir. Eksik bir dilbilgisi ile yapılan eğitimden beklenen verim alınamaz. Şimdi, neden dilbilgisi öğreniriz? Sorusunun cevabına baktığımızda; “Dilbilgisi anadilinin konuşulmasını en üst düzeyde yapmak, en usta bir şekilde dilin kurallarına hakim olmak ve böylece en geniş ve en emin bir şekilde iletişim elde etmek için; diğer insanlarla olan ilişkilerimizin ve kültürümüzün temelini oluşturan bu iletişim aracının yapısını ve işleyişini anlamak için dilbilgisi öğrenilir.” (Dubois ve Lagane, 1973: 13)

Yukarıda verdiğimiz alıntıdan anlaşılmaktadır ki dil eğitim ve öğretimin temel unsurudur. Bir toplumun yükselip gelişmesi anadiline verilecek olan öneme bağlıdır. Bir düşünceyi bir başkasına veya bir topluma dil aracılığı ile aktarırız. Aktarılacak düşünceyi aktaranın iyi bir şekilde gerektiği gibi veya eksiksiz aktarabilmesi sahip olduğu dilbilgisi seviyesine bağlıdır. Aynı şekilde dinleyenin veya okuyanın da aktarılmak istenen bir düşünceyi anlaması da sahip olduğu dilbilgisi ölçüsünde olur. Zihinsel gelişim dil ile gerçekleşir. Toplumsal gelişimde anadilinin dilbilgisel seviyesinin toplumun zihinsel seviyesine katkısıyla olur. Bu konuyu HAYEK şöyle özetliyor:

“Büyük toplum ile onun mümkün kıldığı uygarlık insanın büyüyen soyut düşünceyi nakletme kapasitesidir ve biz bütün insanların ortak sahip oldukları şeyin onların aklı olduğunu söylediğimizde onların soyut düşünce için ortak kapasitesini kastederiz.”(Hayek, 1996: 51)

Diyebiliriz ki ortak düşünce ortak bir dil, iyi organize edilmiş ve uygulanmış bir dilbilgisi eğitimi ile olur. Toplumsal refleksler de yine eğitim, öğretim ve toplumsal etkileşimler neticesinde olur. Kendi kültürünü oluşturma ve kendi kültürünü koruma, zihinsel ve düşünsel gelişim, bunların tümünün toplumdaki düzeyi ana dilini iyi bir şekilde kullanma ölçüsüne bağlıdır. Aklın ve zihinsel inkişafın gelişimi dil

sisteminin öneminin bilinmesine ve eğitim öğretimde gerektiği kadar üzerinde durulmasına hatta bunun öneminin toplumda yaygınlaştırılmasına bağlıdır. Toplumun her düzeyde yükselmesi anadili dilbilgisine verilen önemle doğru orantılıdır. Toplumsal davranışlar zamanla toplumsal aklı oluşturur. Davranışlar toplum içinde kabul görür veya reddedilir. Bu dil vasıtasıyla sağlanır.

“Eğer her yaştan insanı bilgiye ulaştıran, sahne gerisindeki gizli geçide açılan ufak kapıyı keşfedecek olursak korkusuzca ve aramaya gerek kalmaksızın dilimizden veya kalemimizden dökülmelerine izin verilen, anlamı belirsiz, göze batmayan sözcükler aramakta başarılı oluruz; sürekli tekrarlanmaktan mecazi anlamlarını kaybetmiş, bilinçsizce objektif sanılan sözcükler.” (Barrow, 2001: 1)

Söz veya sözler öbeği ile karmaşık düşüncelerimizi anlatmaya çalışırız. Düşünce aktarımında söz seçimi düşüncenin etkili veya etkisiz ifadesine sebep olur. Bu durumda vermek istediğimiz etkiye ulaşamayız veya yanlış bir ifadeye de sebep olabiliriz. “Problemlerin lisanı kullanma kapasitesi, belirli bir komplekslik düzeyinde düşünme ve muhakeme yeteneğidir.” (Arık, 1990: 23) Muhakeme yeteneği ve düşünme düzeyi dilbilgisi seviyemizin ve dil ile ilişkilerimizin boyutuna bağlıdır. Bireysel veya toplumsal yaşamımızın devamını sağlamada ihtiyacımız olan eğitim ve öğretim alanı ile birlikte anadilimizin öğretimini de aralıksız ve en ince detaylarıyla birlikte öğrenmeye ve öğretmeye devam etmeliyiz. Locke’a göre “Dil öğretimi, gerçeklik bilgilerinin öğretilmesi ile birlikte yürütülmelidir.” (Aytaç, 1972: 172) Matematik öğrenmek istiyorsak iyi bir dilbilgisi eşliğinde daha iyi öğrenebiliriz. Ne öğrenmek istiyor olursak olalım, anadilimizin dil yapısını ve işleyiş biçimini bilerek öğrenmek istediğimiz alanı öğrenmede daha etkili olacağımız ve daha rahat öğreneceğimiz muhakkaktır. Etkili bir dilbilgisi eşliğinde her türlü alanın terim ve ifadelerini daha iyi anlayabiliriz. Özellikle sağlık alanında, hasta tedavisinde ve bilhassa psikolojik hastalığı olan ve davranış bozukluğu olan kişilerin tedavisinde ilaç tedavisinden önce telkin ve ikna tedavisi dil vasıtası ile yapılır ki burada kullanılan dilin etkisi dilbilgisi kurallarının bilinmesi ile olur. Hasta tedavisinde etkili ve ikna edici bir dile ihtiyaç vardır. Hatta hukuk ve yargı alanında dahi dilsel ustalık ile suçlular tespit edilebilir ve davalar çok geçmeden çözülebilir. Şüpheliye sorulan sorularla yapılan suçun anlatımında belirli tanımlık kullanması o kişinin olayın tanığı veya zanlısı olduğunu gösterir. Ancak yargıcın dilbilgisi kurallarına hakim olması ve bu yönde soru geliştirip sorması gerekir.

Günümüzde üniversite öğrencilerinin en büyük sıkıntısı soruyu anlayamama ve anlatamama meselesidir. Öğrenciler çoğu zaman sorunun cevabının mecrasından çıkarak soruyla alakası olmayan bir sürü gereksiz bilgiyi yazarak cevapladıklarını düşünür hatta çok iyi yaptıklarını zannederler. Cevap olarak yazdıklarının bilincinde bile değildirler çoğu zaman. Yanlış bir örnekleme ile konudan sapar ve boş laflarla kâğıdı doldurur. Dilbilgisi eksikliği ve düşünsel ve zihinsel yetersizlik öğrencinin çok rahat yapabileceği soruları bile yapamaz duruma düşmesine sebep olur.

Dil öğretimi tüm öğretilerin temelini oluşturur. Okuma eyleminin tanımı bir metni seslendirmek değildir. Okuma göz vasıtasıyla yazılı bir metnin beyine aktararak düşünsel ortamda yorumlanmasıdır. Yazılı metnin beyinde anlamsal çözümlemesidir. Yani “özelleşmiş bir dilin başlıca yararlı karakteri konuşan kim, neden konuşuyor, kime ve nasıl konuşuyor olduğunu sordurtmayı gerektirir.”(Vigner ve Martin,1976: 12) Konunun özü yani içeriği asıl olandır. Bir metnin veya bir söylevin boyutu ne olursa olsun özünü birkaç soru ile cevaplayabiliriz. Düşünmek ve soru üreterek soruların cevabını bulmak metnin özünü verir. “içerik hakkında derin düşünmek, kendi kendine soru sormaktır.” (Boucha, 1978: 165) Düşünmek dilin problematikini çözmeğe başlamaktır. Dilbilgisi düşünsel boyut birlikteliği kişiyi etkili ve olumlu bir sonuca götürür. Konunun teması, özü ve detayları incelenir ve çözüme ulaştırılır.

Sonuç

İnsan yaşamı sonucunda var olan ve yine insanı kuşatan dil, kültür, edebiyat, toplum ve eğitim-öğretim birbiri ile iç içe olan ve birbirlerini tamamlayan ve yahut birbirlerini etkileyen toplumsal unsurlardır. Toplumun temel taşlarını teşkil ederler. Toplumlar bu temel unsurlar üzerinde yükselirler. Bu temel unsurlar sayesinde var olurlar ve varlıklarını geleceğe taşırlar.

Dil, kültür ve edebiyat bir toprak parçası üzerine hakim olmuş bir milletin hafızası durumundadırlar. Toplumların varlık gayesi, bir toplumun ruhunun gıdasıdır. Toplumlar bu değerlere sahip çıkabildikleri ve koruyabildikleri ölçüde büyürler ve gelişirler. Bu değerlere sahip çıkamayan toplumlar tarih sayfasından silinip yok olmaya mahkûmdurlar.

Dilbilgisi ve anadili öğretimi bir milletin eğitim ve öğretiminde ve hatta kalkınmasında büyük önem arz eder. Dilbilgisi daha iyi anlama ve daha iyi ifade edebilme açısından eğitim-öğretimde en iyi şekilde öğretilmeli, dilin incelikleri verilmelidir. Matematikten tıpa, hukuktan sağlığa değin her alanda anadilinin işleyiş kuralları bilinmeli, toplumsal

var olma yolunda ve ekonomik ve bilimsel kalkınmaya katkısı sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Ali Boucha, A. (1978). *La Pédagogie du Français Langue Etrangère*. Paris: Hachett.
- A. Hayek, F. (1996). Adaletin ve Politik İktisadın Liberal İlkelerinin Yeni Bir İfadesi. Hukuk Yasama ve Özgürlük, Kurallar ve Düzen. Cilt 1, Çev. Atilla Yayla, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arık, İ. A. (1990). *Yaratıcılık*. Kültür Bakanlığı 790, Kültür Eserleri 88, Ankara: Metropol Matbaası.
- Aytaç, K. (1980). Avrupa Eğitim Tarihi, Aydınlık Çağdan 19. Yüzyılın sonlarına Kadar. Eğitim Tarihi Serisi -1: II. Basım, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları-225.
- Barth, H. (1898). *Le Droit du Croissant*. Paris: Traduit de l'Allemand par Joseph Aymeric.
- Bülbül, M. (2011). *Yazın Eğitimi ile Dil Eğitimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dubois J., Lagane R. (1973). *La Nouvelle Grammaire du Français*. Paris: Larousse.
- Genç, H. N. (2007). Varoluş-Bilinç Ekseninde İki Uyumsuz Tiyatro Yazarı ve İki Oyun: Ionesco (Ders) Tardieu (Gereksiz Terbiye). *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı:18,
- Konya. Günday, R. (2007). *Edebi Metinlerin İncelenmesi Ve Öğretimi*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Nurlu, M. (2011). *Fransa'da Eğitim Öğretim*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Solmaz, M. (2017) Farklı Kültürlerin Buluşma Noktası: Karşılaştırmalı Edebiyat. *Researcher: Social Science Studies*, Cilt 5, Sayı 9, Ankara.
- Türk Dili İçin (1966). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları: 25, Seri: IV, Sayı A5 Ankara.
- Vigner, G., Martin A. (1976). *Le Français Techniques*, Collection le français dans le monde. Paris: Librairies Hachette et Larousse.
- Tonyukuk Yazıtı, http://aton.ttu.edu/pdf/Eski_Turk_Yazitlari_Part_4.pdf
- Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri Kaynak Sitesi, (2007), https://www.turkedebiyati.org/turk_dili/iletisim_dil_kultur.html
- Yörük, İ. (2007). *Çoklu Zeka Kuramının İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine Etkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Eğitimi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.